

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТІВ У ІНТЕГРАЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню та систематизації різних економічних ефектів, які отримує Україна від процесу євроінтеграції. Наведено різні прогнозовані сценарії розвитку від провідних вітчизняних наукових інститутів, окремих науковців та практичних діячів. Звернено увагу на відсутність застосування інституціонального підходу до об'єкту дослідження та надано пропозиції.

Ключові слова: євроінтеграція, ефекти інтеграції, інституційні ефекти, культурні коди, Угода про зону вільної торгівлі з ЄС, Митний союз.

Колесник М.В. Методологические вопросы определения эффектов в интеграционном процессе Украины.

Статья посвящена исследованию и систематизации разных экономических эффектов, которые получает Украина от процесса евроинтеграции. Приведены прогнозируемые разные сценарии развития от ведущих отечественных научных институтов, отдельных ученых и практических деятелей. Обращено внимание на отсутствие применения институционального подхода к объекту исследования и предоставлены предложения.

Ключевые слова: евроинтеграция, эффекты интеграции, институционные эффекты, культурные коды, Соглашение о зоне свободной торговли с ЕС, Таможенный союз.

Kolesnyk M.V. Methodological questions of effects determination in the integration process of Ukraine.

Abstract. The article is sanctified to research and systematization of different economic effects that will be got by Ukraine from the process of eurointegration. The forecast different scenarios over of development are brought from the presenters of national scientific institutes, separate scientists and practical figures. Drew attention to the lack of institutional approach to the object of study and provided suggestions.

Keywords: eurointegration, effects of integration, institutional effects, cultural codes, Agreement about a free trade zone with EU, Customs union.

Вступ. Інтеграційний процес України сьогодні досі залишається в стані, який характеризується відсутністю якісно і чітко визначених цільових орієнтирів та установок. В політико-економічних дискусіях пропонуються взаємовиключні моделі розвитку української економіки, як-то залишення статусу повної національної автономії, або приєднання до взаємовиключних інтеграційних об'єднань з частковою втратою державних функцій. Актуальним напрямком дослідження таких інтеграційних процесів на сьогодні є аналіз прогнозованих ефектів від Угоди про зону вільної торгівлі з Європейським Союзом (ЗВТ) та альтернативного варіанту, тобто вступу до Митного союзу у складі Росії, Білорусі і Казахстану (МС). Кожний із варіантів має свої переваги, недоліки і обмеження для діяльності підприємств України. Відповідно до вимог чинного українського законодавства Україна має надати пріоритет участі в інтеграційних процесах з Європейським Союзом, але одночасно національний інтерес вимагає збереження існуючої кооперації в економічних зв'язках із державами СНД, в тому числі з учасниками МС. Складність дослідження ефектів від таких трансформацій спричиняється обставиною, що досліджені і встановлені ефекти впровадження інтеграційних економічних змін не завжди можуть бути повністю достовірною емпіричною базою для прогнозування наслідків реалізації інтеграційних стратегій. Самі методи не завжди мають чітко визначену структуру, оскільки та сама закономірність може надати різні ефекти в залежності від розвитку та відмінностей інституціональної складової конкурентного середовища в окремих державах. Тому потрібна систематизація та точність прогнозів досліджуваних ефектів, що визначає актуальність наукових досліджень з метою їх теоретизації до рівня формалізованих системних закономірностей, і, як наслідок, методологічної виваженості у практичному застосуванні.

Постановка проблеми. Кабінетом Міністрів України (КМУ) восени 2013 року фактично протягом одного місяця було офіційно прийнято два взаємовиключні оціночних економічних рішення щодо наслідків асоціації із ЗВТ для української економіки. Перше позитивне рішення ґрунтувалось на прогнозованих даних, які є результатом двох років дослідження та проектування зазначеного інтеграційного процесу, проте ці прогнозовані ефекти, як в якісному, так і в кількісному розумінні суттєво різняться в різних інформаційних джерелах. Така ситуація дозволяє сприймати стан методологічного забезпечення такого важливого для економіки країни процесу як несистемний. Майже зовсім відсутні дослідження інституційних змін. Тут слід погодитись з С.М. Гурієвим, що об'єктивність бажаних прогнозованих економічних ефектів буде залишатись суттєво вірогідною без

врахування економічної поведінки самих суб'єктів [1]. Рефлексія економічних суб'єктів на зміни та формування нових тенденцій економічного розвитку буде залежати від розвитку інституцій в державі. Так, наприклад, О.О. Аузан вказує на суттєву роль сформованих інституцій в розвитку економіки держави в якості «поплавків», які утримують розвиток навіть при ускладненнях інноваційних процесів [2]. Тому наукова проблема полягає в «розпорошеності» як самих економічних методів до оцінки одних і тих же об'єктів дослідження, так і в систематизації окремих процесів, своєчасне управління яким може забезпечити отримання позитивних ефектів від інтеграції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В сучасних наукових економічних дослідженнях інтеграційних процесів економісти приділяють значну увагу як до міждержавних об'єднань, так і до об'єднань підприємств. Суттєва доля таких досліджень здійснюється також в політичній сфері та в журналістській періодиці. В більшості робіт автори виступають прихильниками європейської інтеграції (П.І. Гайдуцький [3], Марцін Свенціцький [4], Н.В. Осадча [5] та інші.), інші пропонують радикально протилежну думку про зупинення цього процесу (В.І. Мунтіян [6], С.Ю. Глазьев [7], Джон Лафленд [8] та інші.).

В теоретичному аналізі концептуальних проблем євроінтеграції існують два протилежні підходи – спочатку, але в меншій мірі, домінував федералізм, а в більшій мірі – функціоналізм (неофункціоналізм) і теорії міжурядовості (інтергавернменталізму) та їх подальшої модифікації до реалій сьогодення. Вони зосереджувалися на широкому колі проблемних питань щодо форм і механізмів обмеження чи, навпаки, посилення національного суверенітету в процесі інтеграції [9]. У дослідженнях позитивних ефектів створення митного союзу теоретична модель Якоба Вінера пропонує оцінювати сім умов, а по Джеймсу Міду рекомендується передбачити дев'ять умов для успішної інтеграції [21]. В якості системних досліджень можна вказати праці Марціна Свенціцького [4] та Н.В. Осадчої [5]. Наявні також роботи з яскравим політичним акцентом щодо досліджуваного питання, в яких навіть не вказується авторів та будь-яку наукову чи фахову належність проведеного економічного аналізу досліджуваних явищ, це, наприклад робота Я. Соколовської [10]. На наявність методологічних проблем при плануванні та оцінці інтеграційних процесів, дослідження ефектів синергії, в тому числі і євроінтеграції, нами зверталась увага в роботах [11; 12]. Крім того, актуальним залишається монографічне дослідження науковців під керівництвом В.Д. Лагутіна, автори якого приділили увагу розвитку конкурентної політики України в умовах трансформації національної економіки [13].

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Як зазначалось, інтеграційні процеси України розглядаються в призмі теоретичних концепцій, динаміки розвитку інтегрованої системи (інтеграційне територіальне об'єднання) та її окремих підсистем (держав), економічних ефектів як результатів інтеграції, казуальні зв'язки економічного процесу з іншими процесами інтеграції. Проте досі залишається недостатньо дослідженим питання ефектів в інтеграційних процесах на системних, в тому числі на інституційних засадах як системоутворюючих.

Мета статті. Метою даної статті є дослідження та систематизація ефектів, які досягаються в результаті реалізації інтеграційних процесів.

Викладення основного матеріалу. Нагадаємо, що Україна і ЄС почали переговори про асоціацію в 2007-му році, а про ЗВТ в 2008 році. В кінці 2011 року сторони заявили про завершення переговорів, а 30 березня 2012 року парафували цю угоду. Підписання Угоди стримувалось виконанням Україною ряду політико-правових умов. У випадку підписання цієї угоди Україні також доведеться перевести на українську мову і адаптувати більш 350 актів ЄС для різних галузей економіки та також буде необхідно розробити і прийняти 3573 національних стандартів. Крім того, в ЗМІ також зазначається сума в 147 млн. грн. на технічні витрати із подальшого удосконалення законодавчо-нормативної бази, але планувалось що це фінансування має здійснювати ЄС [14].

21.11.2013р. КМУ розпорядився призупинити процес підготовки до укладення Угоди про асоціацію між Україною та Європейський союзом, чим відмінив дію свого попереднього рішення від 18.10.2013р. щодо готовності до асоціації. При цьому прем'єр - міністр України зазначив, що це рішення Уряду про призупинення процесу підготовки до укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС носить тактичний характер з урахуванням економічної ситуації, незважаючи на це, стратегічний курс України на євроінтеграцію залишається незмінним [8]. Отриману ситуацію можна охарактеризувати як зовнішньополітичну мімікрію, яка використовується з тактичною метою не стільки самореалізації в системі геополітичних інтересів, як більшою мірою вона обумовлена спробою отримання тимчасових економічних преференцій, а також можливого досягнення статусу успішного посередника у майбутньому економічному діалозі ЄС та МС.

Звернемо увагу, на зауваження британського експерта Джона Лафленда, який зауважив, що прийняття рішення Україною про призупинення інтеграції з ЄС вірне, оскільки є значна кількість негативних проявів такої інтеграції в економіках нових учасників (Болгарія, Угорщина, прибалтійські держави), значна кількість підприємств цих держав не змогли витримати конкурентного тиску. Попри те, що Європа раніше фінансувала трансформацію Польщі і Угорщини у ЄС при умовах сьогоденної фінансово-економічної кризи не має сьогодні таких коштів. Сьогодні вона сама має великі борги, з якими ледве може розрахуватися [8].

Звертаючи увагу на погрозу негативного сальдо торгового балансу прем'єр-міністр України звернув увагу, оцінюючи взаємовідносини з Російською Федерацією, на наступні критерії оцінки прогнозованих ефектів від асоціації:

- 1) наявні очевидні перекося в тарифах і квотах на ряд видів аграрної продукції;

2) вжиті Росією заходи з обмеження українського імпорту спричинили негативне сальдо торгівлі товарами з цією країною, яке в цьому році склало 7 млрд. дол., а за дев'ять місяців експорт тракторів і автомобілів впав на 73% , літальних апаратів - на 56 % , вагонів - на 40 %. За його словами, після рішення трьох країн МС у вересні позбавити Україну переваг МС у разі підписання Угоди про асоціацію з ЄС воно досягло б 15 млрд. дол. в 2014 році. Крім того, це призвело б до повної зупинки авіабудування, подальшого різкого спаду у ВПК, енергетиці та суднобудуванні і втрати «секторальних ресурсів»;

3) Україна не може різко відмовитися від бюджетної підтримки вугільного сектора, що може призвести до звільнення 65 тис. з 150 тис. шахтарів, і агросектору, в якому існують 9 млн. індивідуальних господарств, які продукують понад половину молочних виробів і близько 40 % м'яса (нинішні річні квоти на пшеницю у розмірі 1 млн. тонн і курятину в 20 тис. тонн масел, а відсутність квот на експорт соняшнику і ріпаку можуть призвести до втрати родючості землі та втрат маслоекстракційної галузі);

4) графік імплементації вимог Енергоспівтовариства, до якого Україна вже приєдналася, вимагає від України вкладень в енергосектор 100 млрд. євро до 2020 року і ще 6 млрд. євро в стимулювання відновлювальної енергетики [15;16].

Крім того, за підрахунками НДЕІ Мінекономрозвитку, перші два роки будуть складними в економічному плані. Надходження до бюджету від ввізних мит у перший рік роботи угоди із ЗВТ з ЄС мають знизитись на 4,6 млрд. гривень, а в другій - на 6 млрд. гривень. Як компенсацію прогнозується зростання надходжень від сплати ПДВ при збільшенні імпорту та податку на доходи фізичних осіб. Але повністю перекрити недонадходження вийде - у перший рік через дії угоди про ЗВТ дохідна частина держбюджету скоротиться на 1,9 млрд. гривень, у другій - на 2,3 млрд. гривень. В результаті підписання Угоди про ЗВТ у розрахунках НДЕІ при Мінекономрозвитку передбачалось у першому році збільшення НДС на 1,43 млрд. грн., податок на дохід фізичних осіб на 0,93 млрд. грн., збільшення податку на прибуток на 0,39 млрд. грн. та зменшення надходжень від мита на 4,62 млрд. грн., на другій рік передбачалось такі показники як приріст на 2,17 млрд. грн., 1,18 млрд. грн., 0,35 млрд. грн. та пониження на 6,03 млрд. грн. відповідно [14]. Зміна темпів зростання / падіння ВВП України за оцінками провідних наукових інститутів наведена в табл. 1. На сьогодні сайт КМУ вже інформує, що вигоди від призупинення підписання Угоди в 2014 р. становлять 5,1 млрд. дол. США, а у випадку підписання Україна б отримала в 2014 р. збитків на 36,9 млрд. дол. США [17]. Джерело та методологія отримання цих даних не повідомлені.

Таблиця 1

Зміна темпів зростання / падіння ВВП України [14]

Дослідники	Вплив в короткостроковій перспективі (1-2 роки)	Вплив в середньостроковій перспективі (3-5 років)
Мінекономрозвитку (2012)	негативний: - 0,11	негативний: - 0,13
НДЗІ Мінекономрозвитку (2012)	позитивний: від +0,7 до +0,9	-
Інститут економіки і прогнозування НАН України (2012)	негативний: до - 1,28	негативний: від - 0,94 до - 1,22
Інститут економічних досліджень і політичних консультацій (2013)	позитивний: від +1,3 до +4,3	позитивний: від +4,6 до +11,8

* процентні пункти додаткових змін ВВП

Суть додаткових витрат підприємців полягає в тому, що, наприклад, автоперевізники на вантажівках масою більше 3,5 тонни за європейськими регламентам повинні встановити тахографи (пристрій для реєстрації режимів руху, праці та відпочинку водія) і обмежувачі швидкості. Оснащення однієї машини обійдеться в середньому в 1000 євро. А норма про правила для операторів автомобільних перевізників говорить: щоб займатися перевезеннями на території ЄС, такий оператор повинен гарантувати фінансове забезпечення своїх машин - 7000 євро за перше авто і 5000 євро за кожне наступне.

З урахуванням вищевикладеного необхідно зазначити, що пояснювальна записка «СТА Economic & export analysts Ltd» у співробітництві із Мінекономрозвитку та Торгівельно-промисловою палатою наводять зовсім інші прогнозовані результати європейської інтеграції, це такі прирости виробництва: «+1.1%» в сільському господарстві, рибному та лісовому господарстві, «+1.1%» у виробництві злаків/ олійного насіння, «+2.2%» у виробництві м'яса, «+4.7%» у виробництві цукру/ кондитерських виробів, «+5.5%» рослинних та тваринних жирів, «+7.4%» устаткування та електроніці, «+4.7%» автомобілі/ запасні частини, «+3.3%» транспортне обладнання, «+5.8%» вироби з металу, «+2.6%» чорні метали [18].

Уточнимо, що поступовий процес інтеграційної трансформації національних економік відбувався шляхом проходження таких інтеграційних моделей: 1. Зона вільної торгівлі (між країнами - учасниками відмінюються всі види мита, але мито залишається для третіх країн); 2. Митний союз (в цьому об'єднанні визначається єдина митна політика до третіх країн, усі митні інституції у межах об'єднання відсутні); 3. Загальний ринок (ступінь інтеграції посилюється відсутністю обмежень щодо переміщення факторів виробництва, принципами даного ринку стали так звані чотири «свободи»); 4. Економічний союз (інтеграція призвела до створення наддержавних інституцій та вже захоплює економічні політики держав, в тому числі податкову, монетарну, торгову, переміщення капіталу та робочої сили). При дослідженні економічних ефектів інтеграції доцільно враховувати, що ЄС визначив економічні принципи ЗВТ ще на етапі створення «загального ринку» Співтовариства: поступове зняття всіх обмежень в торгівлі між країнами - членами; встановлення загального митного тарифу в

торгівлі з третіми країнами; ліквідація обмежень для вільного переміщення капіталів, людей, послуг; проведення спільної політики у галузі сільського господарства і транспорту; уніфікація податкових систем; встановлення правил конкуренції «на загальному ринку»; зближення законодавств країн-учасниць; розробка принципів узгодження економічної політики тощо [11]. За такими напрямками пропонується здійснювати дослідження і в комплексній роботі, проте кількісних показників автори не наводять. Крім того ці автори прогнозують збільшення ВВП, покращення обмінного валютного курсу гривні, зменшення зростання індексу споживчих цін, покращення державних фінансів приток іноземних інвестицій, і, як наслідок, тимчасове погіршення платіжного балансу [19, с.195].

Проте спостерігається методологічна відмінність у офіційних представників української та європейської сторін. Тут необхідно розуміти, що Угода про ЗВТ з ЄС передбачає створення системи об'єктивних правил, які забезпечать мотивацію до підвищення конкурентоспроможності підприємств. Політика українських представників іноді зводиться до пошуку переваг для окремих підприємств.

Європейська політика в цьому питанні схожа як у ситуації із Польщею, де внески ЄС вкладались у системні інфраструктурні проекти [20, с.313], а не в розвиток окремих підприємств.

На нашу думку, системна модернізація права, як різновид соціального нормативного регулятора, призводить до змін в найрізноманітніших сферах життєдіяльності суспільства, в тому числі і в економічних стосунках, які становлять не тільки свого роду матеріальні засади виробництва, а також впливають на відтворення моральних, політичних і інших цінностей у всьому господарському механізмі держави. Тому системні економічні зміни мають оцінюватись не тільки в межах однієї комерції. З цією метою в табл. 2 нами узагальнено та систематизовано сукупність критеріїв для оцінки ефектів від інтеграції України до ЗВТ, в тому числі запропоновано досліджувати інтеграційний (№19) та ефект змін траєкторії розвитку (№20). О.О. Аузан звертає увагу, що відмінності між країнами зростають, а у випадку інвестиційно-інноваційної діяльності неврахування соціально-культурних факторів є суттєвим упущенням, оскільки існуючі інституції суттєво впливають на економічний розвиток. Ці характеристики підвладні змінам, що іноді непомітно, оскільки це відбувається протягом 10 - 15 років. Від цих змін залежить економічна динаміка. Так, Ангус Медисон, на підставі аналізу статистичних даних за 180 років, визначив два типи розвитку країн: «низька траєкторія» – повільний та переривчастий розвиток (175 країн); «висока траєкторія» - країни розвиваються успішно (25 країн). Сучасне розуміння цієї відмінності полягає в культурних кодах цих країн, оскільки встановлено наявність кореляції у розвитку держав та змінах «культурних кодів» націй (наприклад, дистанція влади, співвідношення «індивідуалізм-колективізм», ступінь самореалізації людини, довгостроковість орієнтацій тощо), які змінюються цінності та поведінкові економічні установки [2].

Таблиця 2

Ефекти від підписання Україною Угоди про інтеграцію до ЗВТ

№	Назва ефекту	Джерело	Зміст ефекту
1	2	3	4
1	Об'єм європейського ринку.	[4; 18]	Ринок ЄС – це найбільший єдиний ринок в світі, де понад 500 мільйонів споживачів, середній дохід яких складає 39 000 дол. США. Відкритий доступ до ринку ЄС дає величезний поштовх як для малого, так і для великого бізнесу. У рамках Угоди про ЗВТ будуть лібералізовані ціни на 95% товарів. <i>Позитивний приклад:</i> після ратифікації Угоди про Співдружність Польщі, але перед вступом до ЄС, за період з 1995 по 2003 роки, експорт Польщі в ЄС виріс в 2,6 раз.
2	Модернізація господарського права.	[4; 18]	Угода про асоціацію із ЗВТ передбачає глибоку і комплексну гармонізацію господарського права. Механізм перенесення законодавства ЄС, створення партнерських програм і інше допоможуть Україні модернізувати власне господарське право. <i>Позитивний приклад:</i> Глава генерального департаменту з питань торгівлі Європейської комісії Філіп Куїссон прирівняв правовий статус стосунків ЄС і України по впровадженню ЗВТ до статусу Норвегії або Швейцарії.
3	Доступ до державних закупівель в країнах ЄС.	[4; 18]	Гармонізація законодавства та процедур в сфері державних закупівель надасть можливість українським підприємствам приймати участь на рівних умовах з європейськими підприємствами у проведенні робіт за державним замовленням, наданні послуг та у проведенні тендерів, публічних торгів на рівні ЄС, національному та регіональному рівні. Обсяг цього ринку складає майже 2,5 трлн. дол. США. Як мінімум 1/3 економіки ЄС складає громадський сектор. Це означає, що українські фірми можуть на рівних правах змагатися за отримання державних замовлень в країнах ЄС на таких самих умовах, що і європейські компанії, в тому числі конкурувати в проведенні будівельних робіт, наданні транспортних послуг або наданні товарів і послуг для державної і місцевої влади на території усього Європейського Союзу.

1	2	3	4
			<i>Позитивний приклад:</i> навіть якщо українським підприємствам не вдасться стати головними підрядниками, то у них буде можливість стати цінними субпідрядниками, як це було спочатку з багатьма підприємствами з країн-новачків в ЄС.
4	Контроль над українською продукцією повністю зникне.	[4]	Після того, як Україна змінить свої закони, адміністративні процедури, а також реформує деякі свої інститути відповідно до основних принципів і правил 28-ми держав ЄС, Союз трактуватиме українські інститути як свої власні і прийматиме їх рішення і постанови. <i>Позитивний приклад:</i> продукт, раз затверджений на Україні, прийматиметься в ЄС без якого-небудь додаткового контролю.
5	Покращення інвестиційного клімату в Україні.	[4]	Вільна торгівля між Україною і ЄС відкриває величезні можливості для глибокої інтеграції, спеціалізованої у рамках економічного співробітництва. Україна не так багата корисними копалинами, як Росія. Тому Україна повинна робити упор у своєму експорті на продукти виробництва. Росія не має можливості надати Україні конкурентоздатні технології, доступ до глобальної розподільної системи. Сама Росія є незначним експортером продуктів виробництва (окрім зброї). <i>Позитивний приклад:</i> Україна стане привабливіша для закордонних інвесторів, які зроблять українську промисловість конкурентоздатною, як це було з промисловістю Польщі та Румунії.
6	ЗВТ захищена правилами СОТ, а МС — ні.	[4]	Угода про створення ЗВТ спирається на правила світової організації торгівлі (СОТ), тоді як МС — ні, оскільки Білорусь і Казахстан не є членами СОТ. Це означає, що ніякі торгові спори усередині МС не можуть вирішуватись за допомогою міжнародних механізмів. А такі спори трапляються досить часто.
7	Обмеження ЄС ударять тільки по сільському господарству.	[4]	У ЗВТ тільки в сільському господарстві будуть обмеження. Угода про вільну торгівлю ЄС і України буде віддана на перегляд після п'яти років. Торгові обмеження в сільськогосподарській сфері можуть бути тоді ліквідовані з вигодою для обох сторін угоди (Угода про МС також накладає обмеження, можливо, навіть більші, ніж Угода про ЗВТ у рамках ЄС). Українські чорноземи є суттєвим фактором конкурентоспроможності України, тому необхідно досягти зменшення обмеження.
8	Робочі місця будуть оптимізовані.	[4]	Сьогодні український ринок є вже відносно відкритим для конкуренції, проте все ще не дуже привабливий для іноземних інвесторів, а Угода про ЗВТ може принести багато інвестицій і нових робочих місць. У той же самий час деякі місця роботи будуть втрачені в результаті відкриття українського ринку ЄС і зростання конкуренції. Передбачається, що у разі цієї трансформації в Україні будуть створені більш продуктивні і конкурентоздатні в широкому сенсі робітничі місця, в той же час зникнуть найменш конкурентоздатні і малопроductивні, які вимагають багато енергії, сировини і праці, а прибуток приносять невеликий.
9	Недобросовісна конкуренція буде виключена.	[4; 18]	В межах DCFTA українські підприємства набудуть безпечних засобів охорони від недобросовісної конкуренції (демпінг, нелегальні субсидії і інше). Звичайно, зони вільної торгівлі з ЄС недостатньо, щоб залучити іноземні інвестиції в Україну. Боротьба з корупцією, надійний захист прав людини, незалежний судовий апарат і інші засоби також потрібні.
10	ЗВТ з ЄС не забороняє вільно торгувати з іншими країнами.	[4]	В рамках СОТ Україна продовжує вільну торгівлю з усіма іншими державами, також з Росією, Білорусією і Казахстаном. Контроль походження захищає від нелегального попадання товарів з території ЄС на інші ринки через територію України, що існує в усіх інших торгових угодах у всьому світі. Тому ЗВТ не може виправдати які-небудь «санкції» стосовно України з боку Росії, Білорусії і інших країн, з якими Україна має торгові угоди. <i>Позитивний приклад:</i> проблеми в торгівлі трапляються навіть серед найкращих контрагентів. Так, у ЄС велика кількість торгових суперечок із США, але вони вирішуються цивілізовано і за правилами СОТ.

	2	3	4
1	МС відбирає торговельно-економічний суверенітет	[4]	Приєднання до МС приведе до того, що ЗВТ стане технічно нездійсненною. Якщо Україна стане частиною МС союзу, вона практично не матиме власних договорів про вільну торгівлю.
2	СОТ допоможе вирішити торгові конфлікти	[4]	Угоди про вільну торгівлю і МС з державами, які не належать СОТ, позбавлені арбітражу цієї організації у разі якого-небудь торгового конфлікту. Приєднання до МС з державами, які не є членами СОТ (як Білорусь і Казахстан), також зажадає від України перегляду договору про вступ до СОТ, який обговорювався упродовж 15 років. Тобто такі угоди України з будь-якою іншою державою або групою країн, що навіть не належать до СОТ, узгоджується із ЗВТ, а МС — ні.
3	Угода ЗВТ з ЄС — «квиток» для повноправного членства в Євросоюзі	[4]	Успішне входження до ЗВТ з ЄС відкриє дорогу переговорам з приводу членства в ЄС, Шенгенській зоні і т.д. <i>Позитивний приклад:</i> коли Польща обговорювала Угоду про співдружність з ЄС в 1991 році, ЄС не планував перспективу її членства. Тільки у 1994 році ЄС погодився на обговорення питання про членство. Визнання сталося в 2004 році. Такий же розвиток подій мав місце у разі інших країн Центральної Європи, балтійських країн, а тепер і Західних Балкан.
4	Спрощення митних процедур та нівелювання шахрайства	[18]	Спрощення митних процедур: митні органи України та ЄС співпрацюватимуть з метою спрощення митного оформлення та митних процедур на кордоні за умови впровадження адекватних заходів для недопущення шахрайства.
5	Процедура відкриття європейського ринку вигідною імплементацією	[18]	Насправді, через те що відповідно до положень ЗВТ має відкрити доступ до свого ринку швидше, ніж Україна, протягом перших років після підписання Угоди про асоціацію із ЗВТ Україна матиме кращі умови доступу до ринку ЄС, ніж ЄС матиме для доступу до ринку України. Одним з головніших наслідків ЗВТ для підприємств буде негайне скасування ввізного мита для більш ніж 97% усіх товарів, що експортуються з України до ЄС, включаючи сільськогосподарські товари. Тільки для 3% експорту (деякі сільськогосподарські товари) ввізні мита не будуть повністю скасовані. Навіть для цих товарів певна частина експорту в межах тарифних квот буде здійснюватися на безмитній основі. Разом з тим, така частка обмеженого експорту (відома як тарифна квота) є досить суттєвою і за розрахунками після набуття чинності ЗВТ відразу більше ніж 99% існуючого українського експорту до ЄС буде ввозитися без сплати імпортного мита. Для запровадження деяких заходів Україна матиме у своєму розпорядженні 15 років. Тому українські підприємства матимуть достатньо часу, щоб пристосуватися та скорегувати свою роботу перш ніж почати дотримуватися нових правил.
6	Відкриття ринку для розвитку середнього та малого бізнесу	[4; 22]	Гармонізація законодавства України із законодавством ЄС означатиме, що всі підприємства (великі, середні та малі) повинні будуть прийняти ці правила та дотримуватися них. Це означає, що малі та середні товаровиробники будуть готові постачати товари на європейських ринках у будь-який час, коли буде така нагода. Крім того, угода також поширюватиметься і на інші сфери, що створюватиме додаткові можливості, наприклад, щодо доступу до ринків послуг в ЄС.
7	Зниження цін для українських споживачів	[18]	Україна також знизить тарифні ставки на імпорт з ЄС. Це призведе до збільшення імпорту з ЄС, що забезпечить більш широкий вибір для споживачів та зниження цін. Виробники в Україні отримають доступ до широкого спектру більш дешевих промислових товарів, комплектуючих та обладнання. Крім того, кращі стандарти охорони здоров'я та безпеки продукції також будуть вигідними для українських споживачів, оскільки для них буде гарантована якість товарів, що продаються, а також більша безпека для всіх.

	2	3	4
8	Кращий доступ до ринків третіх країн	[18]	Кращий доступ до ринків третіх країн буде забезпечений завдяки гармонізації технічних регламентів та стандартів згідно з вимогами ЄС та перехід на прийнятні в усьому світі стандарти шляхом укладання з ЄС угод про взаємне визнання, що також передбачатиме перспективу визнання відповідних українських товарів на ринках США, Японії, Канаді та Кореї.
9	Інституційний ефект	[12; 22]	Інституційне забезпечення інвестиційної, інноваційної та конкурентної діяльності – це сукупність державних і недержавних інституцій, які забезпечують наявність правових, організаційних і економічних умов, необхідних для провадження і розвитку інвестиційної, інноваційної та конкурентної діяльності. Недоцільно спрощено розуміти модернізацію законодавства, як визначеного примусу (потестарна парадигма), це є недостатнім для розуміння норми в соціальному інституті, а методологічне дослідження ефективності утворення інституцій в інноваційної діяльності (наприклад, забезпечення стимулів до її здійснення) має формуватися системно, шляхом розмежування політичного та адміністративного управління, враховуючи багатоаспектний вплив права на традиції ведення комерційної діяльності, на виникнення економічних стимулів та ефектів до розвитку інвестиційної діяльності, в тому числі інноваційної. Створення ефективних інституцій має нівелювати руйнування економічних зв'язків, в результаті існуючої ментальної зневаги правовими нормами, «дірами» в законодавстві, позбавлення від упередженої судової та правоохоронної системи тощо.
0	Ефект визначення траєкторії розвитку держави у відповідності до еволюції інтеграції	[9; 11]	Для процесу поглиблення інтеграції та розширення ЄС досить інтенсивно застосовують моделі «ступінчастої інтеграції», «концентричних кіл» та «диференційованої інтеграції»: в ЄС утворюється «ядро» з найбільш розвинених країн, навколо нього формується «коло» країн, яке характеризується меншою глибиною інтеграції, також контролюється диференціація швидкості інтеграційних процесів із різними країнами. Зовнішнє коло утворюють країни, асоційовані з ЄС, які претендують на повноправне членство. Найширше коло – це країни – члени ОБСЄ як спільний простір європейського співробітництва Тому економічна політика України при асоціації та подальшої інтеграції має враховувати об'єктивні процеси розвитку учасників європейської інтеграції.

Зазначимо також, що П.І.Гайдуцький, в результаті проведення комплексного економічного, правового, політичного аналізу, прийшов до висновку, що критичний аналіз інтеграційного потенціалу ЄС, а також проблеми євроінтеграції України аж ніяк не дають підстав розглядати євразійську інтеграцію як альтернативний варіант вибору, оскільки для України це є цивілізаційний вибір. На ЄС треба дивитися не як на “касу взаємодопомоги”, а як на школу ефективної інноваційної економіки, високих соціальних стандартів, розвинутої демократії та ефективного управління суспільним розвитком. Тому Європейська інтеграція – це курс на імплементацію європейських рецептів успіху на українському ґрунті. Україна має пройти процес “самодозрівання” до євростандартів за всіма параметрами, а євроінтеграційна політика України має зберегти свій пріоритетний статус, однак стати більш приземленою, прагматичною [3, с. 89].

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене зазначимо, що незважаючи на наявні невирішені та нові ускладнення в інтеграційному процесі України до ЗВТ, цей напрямок інтеграції офіційно є пріоритетним. Визначення казуальних зв'язків, сутності та оцінки показників виміру ефектів від кожного етапу інтеграції України до ЄС забезпечить цільовими орієнтирами державні конкурентну, бюджетну, зовнішньоекономічну політики, а також і об'єднання та окремі українські підприємства.

Реалізація системного підходу в економічній діяльності вимагає всеосяжного врахування ефектів від інтеграційного процесу.

Без дослідження, планування та організації інституційної складової досягти конкурентоспроможності в сучасній економіці неможливо, що визначає необхідність подальших як методологічно-розгорнутих, так і прикладних досліджень.

Список використаних джерел

1. Гуриев С.М. Есть ли у экономики объективные законы? / С.М. Гуриев. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.youtube.com/watch?v=wN0jwF_dUpM.
2. Аузан А.А. Культурные коды экономики / А.А. Аузан [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.youtube.com/watch?v=bzpxjyLYGD4>.
3. Гайдучький П.І. Україна: проблеми інтеграції. / П. І. Гайдучький. // Національна безпека і оборона. — 2013. — С.76 – 89.
4. 13 причин сказать «да» ассоциации и зоне свободной торговли с Евросоюзом. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://inpress.ua/ru/economics/16573-13-prichin-skazat-da-assotsiatsii-i-zone-svobodnoy-torgovli-s-es>.
5. Осадча Н.В. Характеристика процесу інтеграції України до Європейського Союзу (ЄС) / Н. В. Осадча // Економічний вісник Донбасу. — 2011. - № 3 (25), — С. 71-81.
6. Мунтіян В. І. Інтеграція України с ЕС без Таможенного союза - «приглашение на Титаник»/ В.І. Мунтіян. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://economics.unian.net/rus/news/171147-muntiyan-integratsiya-ukrainyi-s-es-bez-tamojennogo-soyuza-priglasenie-na-titanik.html>
7. Глазьев С.Ю. Пауза в переговорах Киева с ЕС стала разумным шагом/ С.Ю. Глазьев [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.glazev.ru/sodr_ssn/348.
8. Новости: отказ от евроинтеграции - тактический ход, а не стратегия. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://news.liga.net/news/politics/927798-azarov_otkaz_ot_evrointegratsii_takticheskiy_khod_a_ne_strategiya.htm.
9. Кіш Є. Пошуки теоретичних моделей європейської інтеграції./ Є.Кіш. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=34&c=605>.
10. Соколовская Я. Какая интеграция нужна Украине. / Я. Соловская. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.glazev.ru>.
11. Колесник М.В. Особливості інтеграції України до Зони вільної торгівлі/ М.В. Колесник // Інноваційно-інвестиційні проблеми розвитку економіки України: II всеукраїн. наук.-практ. конф., 13 грудня 2012 р.: тези доп. — К.: НАУ, 2012. — С.12.
12. Загорулько В.М. Роль інфраструктури інтегрованих підприємств в організації їх інноваційного розвитку/ В.М. Загорулько, М.В. Колесник, І.В.Созинова // Проблеми системного підходу в економіці: зб. наук. праць. — К.: НАУ, 2012. — Вип. №40. — С. 13 – 20.
13. Конкурентна політика держави в умовах трансформації національної економіки: Монографія / За заг. Ред. В.Д. Лагутіна. — К.: Київ. Нац. торг. — екон. ун-т, 2008. — 300 с.
14. Как соглашение с ЕС отразится на украинском бизнесе и бюджете 2013. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://forbes.ua/nation/1360790-kak-soglasenie-s-es-otrazitsya-na-ukrainskom-biznese-i-byudzhete?utm_medium=newsnet&utm_source=korrespondent.net&utm_campaign=inf328.
15. Азаров лякає учасників круглого столу крахом економіки і дефолтом у разі асоціації з ЄС на поточних умовах. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ua.interfax.com.ua/news/general/181706.html>.
16. Кабінет міністрів сьогодні прийняв рішення про відтермінування угоди з ЄС. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://tsn.ua/politika/ukrayina-ofitsiyno-prizupinila-pidgotovku-do-yevrointegratsiyi-321383.html>
17. Інфографіка: Вигоди та втрати через відкладення підписання Угоди про асоціацію з ЄС // Урядовий портал. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246935155&cat_id=246711250.
18. Хейліер Марк, Пятницький В. Торгівля з ЄС в рамках поглибленої та всеосяжної угоди про вільну торгівлю / Марк Хейліер, В. Пятницький // Портал Мінекономрозвитку. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=37126.
19. Шумило О. Оцінка наслідків угоди про вільну торгівлю та ЄС. / Під ред. О.Шумило та інш. — К.: Міжнародний центр перспективних досліджень. — 2007. — 320 с.
20. Бородій О.В. Досвід Польщі для інтеграції в Європейський союз / О.В. Бородій // Науковий вісник НЛТУ України. — 2010. — Вип. 20.4. — С 311-318.
21. Вехи экономической мысли: Международная интеграция. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://portal.fa.ru/Www/Kbhiab/data/store/aa636e41-5722-47e9-816f-40196838568d/index.html>.
22. Колесник М.В. Методологічні питання інноваційної діяльності в інституціональній економіці. / М.В. Колесник/ Інноваційно-інвестиційні проблеми розвитку економіки України: II всеукраїн. наук.-практ. конф., 13 грудня 2012 р.: тези доп. — К.: НАУ, 2012. — С.11-12.

Стаття надійшла до редакції 20.12.2013